

☉ Tentoonstelling over adoptie in museum dr Guislain

Tussen avontuur en kwetsuur

In de film 'The Kid' vindt Charlie Chaplin een baby. Hij wil die aanvankelijk laten liggen, maar als hij het briefje van de moeder leest, besluit hij de zorg voor het kind toch op zich te nemen. Het fragment is te zien op de tentoonstelling over adoptie in museum dr. Guislain in Gent. Dat Chaplin zelf opgroeide in een instelling maakt de prent des te aandoenlijk. Verlaten of afgestaan worden en opgroeien bij andere dan de biologische ouders is trouwens een thema dat veelvuldig voorkomt in films, literatuur en fotografie, zo blijkt uit de tentoonstelling. **An Candaele**

We bezoeken 'Adoptie. Tussen avontuur en kwetsuur' samen met Carole Vandaele van Steunpunt Adoptie en Sarah Van Bouchaute, wetenschappelijk medewerkster van de tentoonstelling. Sarah toont ons als inleiding het filmpje met getuigenissen dat bezoekers aan het einde te zien krijgen. Mona benadrukt dat ze een gewoon kind is zoals iedereen, een gezin vertelt bezig te zijn met dezelfde dingen als alle anderen die kinderen opvoeden en een jongen stelt vast dat anderen meer moeite hebben met het feit dat hij geadopteerd werd dan hijzelf. Iemand anders heeft dan weer wel vragen bij haar afkomst, identiteit en verwantschap. "Ieder heeft zijn verhaal", weet Carole Vandaele uit haar vele ervaringen met geadopteerden en adoptieouders. "Er zijn er waar het moeilijk gaat en er zijn heel mooie adoptieverhalen. Zich vragen stellen of op zoek willen naar de roots kan ook wisselen in de tijd. Zo kunnen er op het moment dat iemand zelf moeder wordt heftige gevoelens over de adoptie naar boven komen.

Dan worden mensen bijvoorbeeld ineens kwaad 'hoe kon mijn moeder me in de steek laten?' of krijgen ze juist meer begrip 'Een moeder staat haar kind niet zomaar af, het moet voor haar echt wel een moeilijke beslissing geweest zijn.'"

Mozes en Tarzan

Het verhaal van Mozes die in een mandje op de Nijl werd gevonden door de dochter van de Farao is wellicht het oudste bekende verhaal van een vondeling, maar gelijkaardige verhalen duiken in alle culturen en periodes op. Zo werd ook Oedipus te vondeling gelegd en Romulus en Remus – de stichters van Rome – werden op de Tiber gedropt en door een wolf grootgebracht. Wolfskinderen zijn trouwens ook geen uitzonderingen in literatuur en film, en passen in de discussie over wat invloed is van de genen en wat van de opvoeding. *Tarzan of the apes* toont alvast een jongetje dat zich perfect thuis voelt tussen de apen, tot hij zichzelf in het wateroppervlak weerspie-

geld ziet en merkt dat hij anders is. Op de tentoonstelling hangt ook een fragment uit *Couleur du peau*, een *graphic novel* van Jurg Henin. Hij werd wees als gevolg van de Koreaanse oorlog en kwam terecht in een Waals gezin. De ontworteling speelde hem parten en de zoektocht naar zijn roots is een belangrijk thema in zijn leven en werk. Henin is een van de 165.000 Koreaanse kinderen die begin 1970 geadopteerd zijn door Westerse gezinnen.

Ongehuwd moederschap taboe

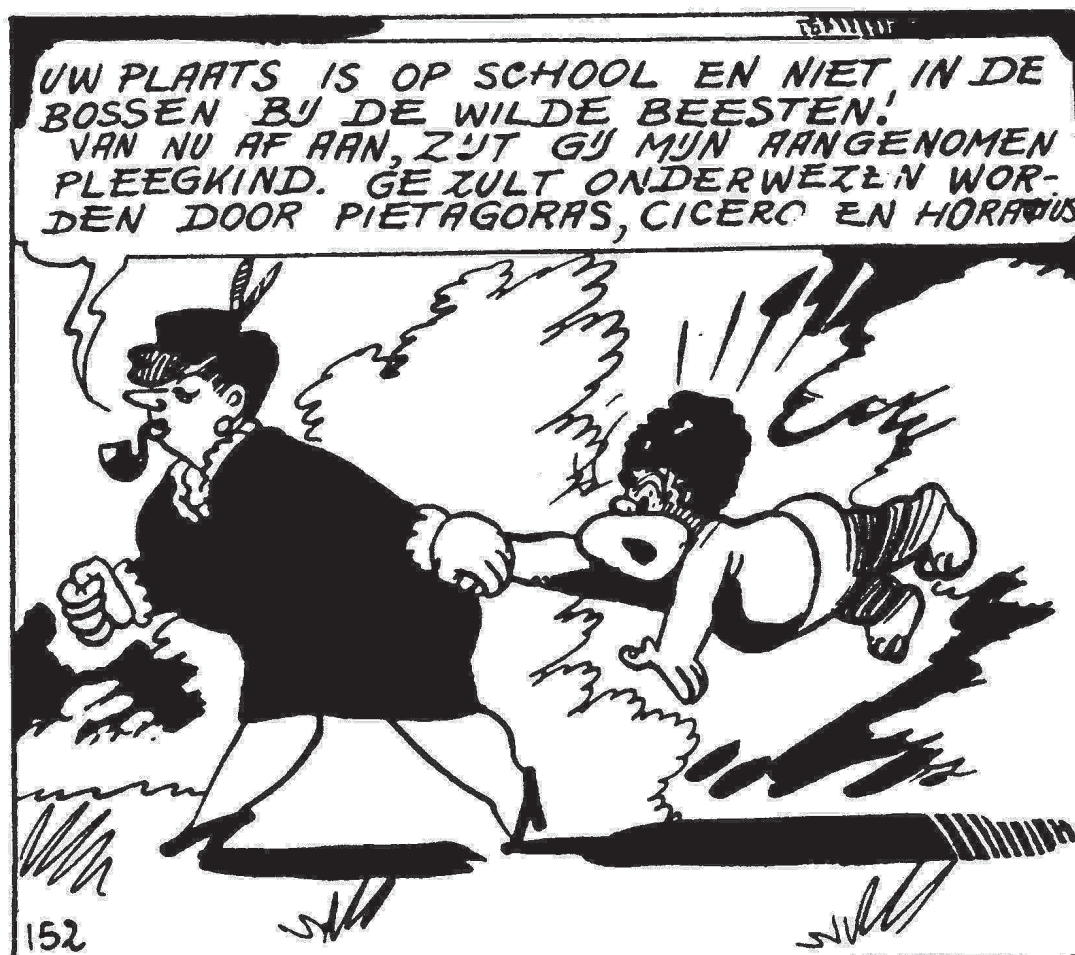
Een schilderij van Jenny Montigny (1875-1934) toont een moeder met haar kind, een onderwerp dat in haar werk vaak voorkomt. Montigny had zelf geen kinderen en in een tijd waar vrouw-zijn verweven was met het moederschap was het niet vanzelfsprekend om je identiteit te vinden als je kinderloos bleef. Moederschap hoorde erbij, maar ongehuwd moederschap was taboe en leidde tot – vaak gedwongen –

afstand van pasgeborenen. Om de (rijke) familie de schande te besparen en/of omdat het – voor jonge vrouwen van minder gegoede afkomst – onmogelijk was om een kind groot te brengen in je eentje. Hoeveel persoonlijke drama's dat tot gevolg had, bij kinderen en moeders, laat zich raden. Zeker in een tijd dat van begeleiding geen sprake was en opnemen van weeskinderen vaak gebeurde uit economische motieven.

Kinderen die niet bij hun biologische ouders opgroeien zijn er in alle tijden en culturen

Petoetje en de Buidelbaby

Pleeg- en adoptiekinderen fascineerden in alle tijden. Vaak werden hen superkrachten toegedicht, denk maar aan Superman. Hij werd geboren als Kal-El op Krypton en als de planeet dreigt te ontploffen sturen zijn ouders hem naar de aarde waar hij geadopteerd wordt. Hij heeft een verbluffende kracht, maar blijft zich ook altijd vreemd en alleen voelen. Petoetje die door madame Pheip uit de brousse wordt meegesleurd: "Vanaf nu zijt gij mijn aangenomen pleegkind. Uw plaats is op school en niet bij de wilde beesten", Petatje, Suske en Wiske, het Sterrenkind Thorgal... kinderen die opgevoed worden door anderen dan hun ouders, zijn in strips alom tegenwoordig. Ook in de (kinder)literatuur is het trouwens een dankbaar onderwerp van Mariken Van Nimeghen uit 1615 die bij haar nonkel opgroeide, over Oliver Twist en Kruieltje, tot Beertje Paddington, wiens naam verwijst naar de vindplaats het Paddingtonstation in Londen. En het onderwerp blijft inspireren. Zo maakte illustratrice Gerda Dendooven recent een boekje over een visserskoppel dat in hun visnetten een meisje vindt. Niemand weet wie ze is of waar ze vandaan komt en ze noemen haar Stella, Ster van de Zee. Stella is anders dan andere kinderen. Ze groeit en groeit tot ze nergens meer in past. Niet in de klas en ook niet meer in het huis van haar pleegouders... Ook *De Buidelbaby* van Tom Schamp is een heerlijk boekje om het met kinderen te hebben over adoptie, vanuit de beleving van de adoptieouders. Meneer en mevrouw Kangoeroe willen dolgraag een baby, maar de buidel van mevrouw Kangoeroe is te klein. Hun droom valt in duigen en de relatie komt onder druk, en dan adopteren ze een baby'tje.

© Stichting Marc Sleem

Vraag bleef, aanbod daalde

Op de tentoonstelling ook werk van de Australische fotografe Tracey Moffatt, iemand van de *stolen generation*. Tussen 1910 en 1970 werden in Australië tienduizenden Aboriginalvrouwen verplicht om hun kind af te staan om het te assimileren in de blanke bevolking. De kunstenaar wil via haar werk niet zozeer met de vinger wijzen naar wat in het verleden gebeurde, maar wel oproepen om nu de verantwoordelijkheid op te nemen tegenover deze vrouwen en hen alle steun te geven bij de verwerking van wat hen werd aangedaan. Naast kunst en literatuur over adoptie en afkomst, toont de tentoonstelling in het museum dr. Guislain ook authentieke documenten. Voorgedrukte formulieren waarmee een moeder afstand deed, de tussenkomst van een pastoor voor een gezin van stand waar een tienermeisje zwanger was, een vondelingenregister waarin je een pak menselijk leed kan vermoeden, in twee gesneden herkenningstekens waarmee moeder en kind elkaar konden terugvinden, een brief waarin een moeder op zoek gaat naar haar kind enz. Aandoenlijk is ook de foto van een transport van kinderen uit Vietnam naar Amerika in 1975. Het waren vooral bastaardkinderen verwekt door Amerikaanse soldaten. Europese adoptie werd aangemoedigd met: 'red een kind'. Adoptie is in de loop van de tijd sterk geëvolueerd. Emotionele impact komt nu veel meer in beeld, met het weghalen van kinderen uit hun eigen milieu omdat het ergens anders beter af zou zijn wordt veel terughoudender om gegaan en er kwam een grondige selectieprocedure voor kandidaat-ouders, om die verschillen maar te noemen. De komst van contraceptie en het wegvallen van het taboe rond ongetrouwde moeders, maakt dat er nagenoeg geen binnenlandse adopties meer zijn. Ook buitenlandse adopties worden steeds moeilijker. "Momenteel is de vraag groter dan het aanbod", weet Carole Vandaele. "Dat verklaart de lange wachttijden. Vruchtbaarheidsbehandelingen kunnen de kinderwens voor een aantal ouders waarmaken, maar zullen nooit voor iedereen resultaat opleveren." Carole zucht in de loop van de tentoonstelling meer dan eens bij de – naar de normen van vandaag – onethische manier waarop met kinderen en moeders werd omgegaan bij het afstaan/afnemen en plaatsen in een andere omgeving. Hoe ze een kindje konden kiezen bijvoorbeeld en het desnoods teruggeven als het toch niet naar hun zin was.

Het debat voeren

Toch wil de tentoonstelling niet zozeer oordelen, maar vragen stellen en aanzetten tot nadenken en tot maatschappelijke discussie over hoe adoptie op vandaag het best verloopt. Hoe kleurt afkomst de zoektocht naar identiteit? Staat het belang van kind, adoptieouders of samenleving centraal? Hoe gaan we nu om met de trauma's die eventueel in het verleden werden veroorzaakt? Het debat op gang brengen was ook de bedoeling van de uitzending van *Tienerklanken* uit 1973 die je op de tentoonstelling kan bekijken. Programmamaker Etienne Van Den Bergh was op zijn tijd vooruit met een kritische stem over het feit dat kinderen werden weggehaald bij moeders onder het mom van 'wij weten wat goed voor jou is'. Kritiek ook op een hypocriete overheid en samenleving die zich niet met de thematiek bezighielden en het overlieten aan privé-initiatief dat soms uit goede bedoelingen maar vaak ook uit winstbejag werkte. Van Den Bergh laat onder meer een moeder aan het woord die na de bevaling haar kind werd afgenomen. Een snijdende aanklacht dat met moeders geen rekening werd gehouden. Pas tien jaar later doken er meer kritische stemmen op en begonnen er zaken te veranderen. Een kunstwerk aan het einde van de tentoonstelling zet vraagtekens bij onze drang om alles in categorieën onder te brengen, ook identiteit en verwantschap. Een ander kunstwerk laat je stilstaan bij biologische versus sociale identiteit, en het belang dat we aan beide hechten. Stof genoeg om over na te denken: persoonlijk en maatschappelijk. Ⓢ

Ⓢ 'Adoptie. Tussen avontuur en kwetsuur.' loopt nog tot 16 april in museum Dr. Guislain in Gent. Open van dinsdag tot vrijdag van 9 tot 17 uur. Op zaterdag en zondag van 13 tot 17 uur. Leden van de Gezinsbond betalen 6 euro i.p.v. 8 euro.

Ⓢ Kandidaat adoptieouders kunnen voor info en voorbereiding terecht bij het Steunpunt Adoptie. De dienst zorgt ook voor ondersteuning en nazorg individueel en in groep en geeft ook vorming aan hulpverleners, studenten, scholen, enzovoort. Het Steunpunt is gevestigd in Gent maar werkt voor heel Vlaanderen. Steunpunt Adoptie, tel. 09-221.79.11, info@steunpuntadoptie.be, www.steunpuntadoptie.be

Ⓢ Fien, man en de kinderen

Over pechvogels en gelukzakken

De Europese Unie ondersteunt met noodhulp ook bij ons mensen in armoede. Dat weet ik sinds er een doosje pudding in mijn kast belandde. Dat komt zo. Wij wonen in een fijne buurt. Onze kinderen en de kinderen van de andere helft van onze tweewoonst spelen al jaren bijna dagelijks met elkaar. De kinderen van de linkerburen zijn wat ouder, we krijgen af en toe kleren of speelgoed door. En wij hebben nogal eens wat over na een familiefeestje. Dat delen we dan uit. In de zomer zitten we samen op het terras. Alleen de overburen vallen er wat tussenuit. Mijn overbuurvrouw heeft het niet gemakkelijk. Nooit gehad. Ze werkte al vanaf haar twaalf jaar. "Ik was groot en moest dan gewoon zeggen dat ik veertien was." Haar man overleed toen ze een jonge moeder was, en zij bleef achter met een baby en twee peuters. Ik zou willen dat ik jullie een positief verhaal kon vertellen. Zo eentje uit de boekjes, waarin mensen zich uit onmogelijke situaties terug oprichten en je met bewondering staat te kijken naar wat ze allemaal realiseren. Maar zo'n verhaal is het niet. Het lijkt verdomd taai, die armoede. Soms moet ik denken aan de negentienjarige Jordy die in september eenzaam in zijn tentje in de Gentse Blaarmeersen stierf. Alles aan dat verhaal is hartverscheurend. Een klein detail spookt af en toe opnieuw door mijn hoofd: dat niemand iets anders over hem kon vertellen dan dat hij graag op de computer speelde. Geen passies, interesses of hobby's. Zou die jongen ooit lid van een jeugdbeweging zijn geweest? Zich wereldkampioen hebben gewaand na zijn eerste goal? Een complimentje hebben gekregen over zijn zelfportret? Mijn buurvrouw verdedigt als een tijgerin haar kinderen naar de buitenwereld. En zo lang zij leeft zullen ze altijd ergens terecht kunnen. Maar ze heeft niet de kennis of opleiding om hen te helpen met hun schoolwerk. Hun schoolloopbaan is geen succes. En ik vermoed dat er ook geen geld was voor de sportclub of de tevenschool. Haar kinderen groeien op met weinig kansen om hun talenten te ontwikkelen. Het is een schril contrast met wat onze andere burens en wijzelf onze kinderen allemaal aanboden en -bieden. Watergewinning, peuterturnen, tennis, muziekschool, tekenacademie, jeugdbeweging, voetbal, badminton, piano- of gitaarles, atletiek, sport-, taal- en creakampjes... we overdrijven wellicht. Al wisten we natuurlijk niet op voorhand welke activiteiten onze kinderen gelukkiger en weerbaarder zouden maken. Onze overbuurkinderen hebben zo'n activiteiten niet gevonden. Eentje gebruikt zijn energie en creativiteit vooral voor sociaal onaangepast gedrag. Het vergt zichtbaar veel van mijn overbuurvrouw. Maar haar trots heeft ze kunnen behouden. Na een familiefeestje hadden we een keertje zoveel over dat we hele taarten konden uitdelen aan alle burens. Daags nadien werd er aangebeld. De overbuurvrouw. Ze had puddingpoeder over van 'het winkeltje', de sociale kruidenier. Met een glimlach namen we het doosje met een groot Europees logo en de vermelding 'noodhulp' aan. Het was lekkere pudding. Ⓢ